

AZERBAIJAN'IN COP29'DA YÜKSELEN ULUSLARARASI ROLÜ VE STRATEJİK KATKILARI

AZERBAIJAN'S RISING INTERNATIONAL ROLE AND
STRATEGIC CONTRIBUTIONS AT COP29

Aytekin ZEYNALOVA*, Umud ORUJOV**

Zeynalova, A. & Orujov, U. (2023). Azerbaycan'ın COP29'da yükselen uluslararası rolü ve stratejik katkıları. *Etkileşim*, 15, 330-341.

<https://doi.org/10.32739/etkilesim.2025.8.15.294>

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

This study complies with research and publication ethics

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı (COP29), 11 Kasım 2024 tarihinde başlamış olup, bu küresel etkinlik Azerbaycan'da gerçekleştirilmiştir. Konferansın ilk yedi günü boyunca dünya, Bakü'deki platformda küresel iklim sorunlarının oluşturduğu güncel tehditleri ve tehlikeleri ele almış, insanlığa somut mesajlar iletilmiş ve katılımcılar, bu kritik mesele etrafında birleşmeye ve dayanışmaya çağırılmıştır. Etkinlik, 22 Kasım'a kadar devam etmiştir. Ancak ilk yedi günde elde edilen sonuçlar, COP29'un yalnızca teorik tartışmalarla sınırlı kalmadığını, aynı zamanda somut ve pratik çözümler sunarak iklim değişikliğiyle mücadelede önemli adımlar atıldığını göstermektedir.

COP29'un açılış töreni, uluslararası arenada büyük bir yankı uyandırmıştır. Bu yankının nedeni, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in açık ve net mesajları ile doğrudan hedef kitleye yaptığı çağrılarda yatmaktadır. Aliyev, Güney Kafkasya'da somut gerçeklere ve sağlam argümanlara dayalı bir yaklaşım sergilemiş, bu süreçte bazı oyunların başarısız olduğunu ve bunun sonucunda belirli aktörlerin COP29'a katılmadığını ifade etmiştir. Ayrıca, bazı Avrupa liderlerine yönelik sert ancak adil ifadeleri de bu yankıyı pekiştiren unsurlar arasında yer almaktadır. Bu noktada, etkinliğe katılmayanların, duygusal faktörler ve kendi zihinsel boykot çabalarıyla bu durumu şekillendirmeye çalıştıkları vurgulanmıştır (Medeniyet.az, 2024).

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in COP29 açılış zirvesindeki tarihi konuşmasının ana noktalarını ayrıntılı bir şekilde incelemek gerekmektedir. Zira bu ko-

* Doçent Doktor, Bakü Devlet Üniversitesi, Jurnalistika Fakültesi, Bakü, Azerbaycan.
phd.aytekinzeynalova@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9737-1072

** Doktor Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara, Türkiye.
umudorujov@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0347-3001

nuşmalar yalnızca Azerbaycan veya bölgeye ilişkin değil, aynı zamanda küresel siyasal süreçlerin gerçek doğasını, dünyada oynanan çirkin ve alçak oyunları ve modern çağda Batı'nın dayatmalarıyla şekillenen sömürgeci politikaları tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir.

Analizimize, Bakü platformunda bir araya gelen devlet liderleri, hükümet başkanları ve çeşitli uluslararası örgütlerin üst düzey temsilcilerinin karşılanmasıyla başlayalım. Konuklar, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres tarafından kabul edilmiştir. Katılımcılar arasında, 196 ülkeden 80'den fazla cumhurbaşkanı, başkan yardımcısı ve başbakan yer almış, toplamda ise 70 bini aşkın temsilci etkinliğe katılmıştır. Katılımcı ülkeler arasında Türkiye, İngiltere, İtalya, İspanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Polonya, Yunanistan, Hırvatistan, Bulgaristan, Sırbistan, Pakistan ve diğer pek çok ülke bulunmaktadır. Ayrıca, Orta Asya devlet ve kuruluşlarının yanı sıra BM Genel Sekreteri, Avrupa Birliği Konseyi Başkanı ve çok sayıda prestijli uluslararası bankanın yöneticileri de toplantıya katılım göstermiştir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, bazı Batılı çevrelerin veya Avrupa'dan COP29'a katılım sağlamayanların, bu küresel etkinliği boykot etme çabaları başarısız olmuştur. COP29, açılış töreniyle başladığı andan itibaren dünya genelinde hem önemini hem de ağırlığını bir kez daha vurgulamıştır (Memmedov, 2024).

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in etrafında toplanan resmi temsilciler, devlet ve hükümet başkanlarının sayısı, nüfuzları ve temsil ettikleri coğrafi alanlar, Bakü platformunun küresel ölçekteki önemini ve etkisini açıkça ortaya koymuştur. Cumhurbaşkanı Aliyev'in belirttiği gibi, dünya Bakü'de toplanmış ve bu gerçeği, Avrupa ve Amerika'dan izleyen bazı çevreler ile Ermeni yanlıları, COP29'un ilk gününden itibaren etkinliği itibarsızlaştırma veya boykot etme girişimlerinin başarısız olduğunu ve propaganda faaliyetlerinin sonuç vermediğini anlamışlardır. Bu durumu fark ettikten sonra, söz konusu çevreler taktik değişikliğine gitmişlerdir.

Küresel İklim Konferansı'ndan Dünyaya Açık Mesajlar

Dünya genelinde, özellikle Batı'da, şu anda tartışılan ana konu Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in açılış törenindeki konuşmasıdır. Peki, bunun nedeni nedir? Zira asıl odak noktasının iklim sorunlarının tartışılması gerektiği düşünülecek olursa, dünya tam da bu amaçla Bakü'de toplanmıştı. Ancak o dönemde uluslararası alanda gündemi belirleyen ana meseleler, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın hem açılış töreninde hem de Küçük Ada Devletleri Zirvesi'ndeki konuşmalarında dile getirdiği önemli tezlerdi. Bunun nedeni açıktır: Hiçbir lider, COP etkinliklerinde bu kadar net ve açık mesajlar vermemiştir. Özellikle Batı'nın sömürgeci politikaları da dâhil olmak üzere, dünyanın karşı karşıya olduğu küresel siyasal, ekonomik ve ekolojik felakete yol açan insan kaynaklı sorunları bu denli somut gerçekler ve güçlü argümanlarla ortaya koyan bir başka lider

bulunmamaktadır.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Liderler Zirvesi'nin açılışındaki mesajları ve konuşması, tarihi bir öneme sahiptir. Bu konuşmanın tarihi niteliği, birkaç önemli konuya değinmesinden kaynaklanmaktadır. Aliyev, çağdaş Azerbaycan'ın, özellikle savaş sonrası durumunu, daha spesifik olarak Karabağ'daki Azerbaycan gerçekliğini bir kez daha dünya kamuoyunun dikkatine sunmuştur. Ayrıca, ülkesinin siyasi ve ekonomik gücüne, gerçekleştirdiği projelere, yeşil bir dünya için atılan adımlara ve yakın gelecekte atılacak adımlara vurgu yapmıştır. Azerbaycan, dünya güçlerinin genellikle sıcak bakmadığı iklim finansmanı konusunda öncü bir rol üstlenmeye hazır olduğunu belirtmiş, ayrıca insanlığın karşı karşıya olduğu sorunları ve bu sorunların üstesinden gelme yollarını tartışmıştır. En önemlisi ise, dünyanın farkında olduğu ancak genellikle dile getirilmesi çekinilen insanlık sorunlarının kökenleri ve nedenleri konusunda açık ve net bir dil kullanmıştır.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, konuşmasında önemli bir noktaya değinmiştir (Prezident.az, 2024a):

Ermenistan, Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınan topraklarının yüzde 20'sini 30 yıl boyunca işgal etmiş, etnik temizlik uygulamış ve bir milyon Azerbaycanlıyı anayurtlarından sürmüştür. Buna rağmen, kendi kendine yeten bir ekonomi ve bağımsız bir siyasetle güçlü bir ülke inşa etmeyi başardık. Dört yıl önce, İkinci Karabağ Savaşı'nda tarihi bir zafer kazandık. Bir yıl önce ise, 30 yıldır kağıt üzerinde kalan Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesi, uluslararası hukuk ve BM Güvenlik Konseyi kararları doğrultusunda egemenliğimizi tam anlamıyla yeniden tesis ettik. Bu kararları kendi irademizle hayata geçirdik, uluslararası hukuku ve adaleti sağladık ve Ermenistan'ın işgaline son verdik.

Dünyanın en ciddi sorunu, siyasal, ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlara yol açan bir sorundur ve bu sorun, çifte standardı ve adaletsizliği içerir. Uluslararası hukuk, genellikle işlevsiz kalmakta ve ihlallerine göz yumulmaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından alınan kararlar ve çözümler çoğu zaman sadece kağıt üzerinde kalmaktadır. Bu konu, COP29 etkinliğinde gündeme getirilmiş ve doğrudan BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'e hitaben dile getirilmiştir. Bu ifadeleri kullanan kişi, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'dir. Aliyev'in sözlerinin BM Genel Sekreteri üzerinde nasıl bir etki yarattığı, oldukça belirgindi. Guterres, endişeli bir şekilde konuşmalarını dinlerken, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in her kelimesinin ardındaki anlamı ve dile getirilen sözlerin neyi ifade ettiğini anlamak zordu değildi. Çünkü Cumhurbaşkanı, açık bir dille konuşmuş ve Guterres, sözlerin kime ve neye hitap ettiğini çok iyi bilmekteydi. Özellikle Aliyev'in şu cümlesi dikkat çekicidir: "Biz bu çözümlüğü kendimiz uyguladık, uluslararası hukuku ve adaleti sağladık, Ermenistan'ın işgaline son verdik". Bu ifade, aslında BM Genel Sekreteri'nin başkanlık ettiği BM kurumu tarafından yapılması gereken bir eylemi işaret etmektedir. Ancak, 30 yıl boyunca yalnızca dört çözümlük alıp bunları masaya koymak ve ardından bu çözümlerin hayata geçirilmesi yönünde tek bir adım atılmamak, hatta sessiz kalmak, yeterli değildir. Azerbaycan, 30

yıl boyunca BM'in yerine getirmesi gereken görevi kendisi yerine getirmiştir ve bunun en büyük takdiri kendisine aittir. Ancak paradoksal bir durum söz konusudur: BM'den destek almak yerine, Batı ve BM'nin bazı daimi üyeleri Azerbaycan'a işgalci suçlamasında bulunmaktadır. Bu durum, BM Genel Sekreteri Guterres'e nasıl bir tepki yaratabilir? Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in COP29 Liderler Zirvesi'nde Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği konusundaki vurgusu, uluslararası alanda geniş bir şekilde tartışılmıştır. Ermeni tarafı, bu mesajdan ciddi şekilde endişe duymuştur. Ermeni yetkililer,

BM Genel Sekreteri'nin de katılımında, Azerbaycan'ın BM Sözleşmesi'ne atıfta bulunarak egemenliğini güvence altına alma konusundaki konuşmasının doğrudan Antonio Guterres'e yönelik bir mesaj olduğu ve bu mesajın, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Karabağ'ın Azerbaycan'a ait olduğu gerçeğini bir kez daha dünyaya kabul ettirdiği anlamına geldiğini belirtmişlerdir (Memmedov, 2024).

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, küresel arenada bir diplomatik zafer daha elde etmiş olarak değerlendirilebilir. Ermeni kaynakları, AB Konseyi Başkanı Charles Michel'in Bakü'deki etkinliğe katılmasını ve sosyal medya hesabında "Avrupa Birliği, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i COP29'a ev sahipliği yapmasından dolayı tebrik ediyor, iklim hedeflerinin uygulanmasını ve mali dayanışmayı destekliyor" şeklindeki görüşünü paylaşmasını, Ermenistan açısından bir diplomatik başarısızlık olarak yorumlamaktadır. Bu değerlendirme, gerçeği yansıtan bir görüş olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda bu durum, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın diplomatik anlamda elde ettiği bir başarıyı da göstermektedir. Ayrıca, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in özellikle COP29 öncesinde Batı medyasının eleştirdiği ve Azerbaycan'ın enerji ihtiyacının yüzde 98'ini fosil yakıtlardan karşılayan bir petrol ülkesi olarak COP etkinliğinin düzenlenemeyeceği yönündeki eleştirilerini çürütmesi, önemli bir diplomatik zaferdir. Bunun nedeni, petrol ülkesi olarak nitelendirilen Azerbaycan'ın, yeşil enerji ihracatına yönelik karmaşık ve en önemlisi somut adımlar atmasıdır. Bu, Azerbaycan'ın enerji sektöründeki dönüşüm sürecini ve çevre dostu enerjiye yönelik taahhütlerini güçlendiren bir gelişmedir.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, konuşmasında şu ifadeleri kullanmıştır (Prezident.az, 2024a):

Bizler, ihracat pazarlarına odaklanmakla birlikte, Hazar Denizi'nden başlayarak Karadeniz'in tabanı boyunca enerji kablo döşemeyi içeren önemli bir enerji güvenliği projesini hayata geçirmek amacıyla ortaklarımızla aktif olarak çalışıyoruz. Bu proje sayesinde, Avrupa'ya yeşil enerji ihraç etme imkanı elde edeceğiz. Söz konusu enerji kablusunun teknik kapasitesi ise 4 gigavat olarak öngörülmektedir. Ayrıca, fizibilite çalışması da kısa süre içerisinde tamamlanacaktır. Ancak, bu adım sadece bir başlangıçtır. Yeşil enerji gündemimiz, Azerbaycan'ın farklı bölgelerini de kapsamaktadır. Bu çerçevede, Azerbaycan'ın Nahçıvan, Karabağ ve Doğu Zengezur bölgeleri yeşil enerji bölgeleri olarak ilan edilmiştir. Bu bölgeler, ülkemizin toplam toprak alanının yaklaşık dörtte birine denk gelmektedir.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in her bir açıklaması, somut gerçeklere ve sağlam argümanlara dayanmaktadır. Ancak, o dönemde Batı'nın tarafsız ve objek-

tif medya organları, bu gerçekleri neden haberleştirmemiştir? 2024'ün Azerbaycan'da Yeşil Dünya İçin Dayanışma Yılı olarak ilan edildiğini, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in işgalden kurtarılan toprakları yeşil enerji bölgeleri olarak belirlediğini ve 2022-2026 eylem planının onaylandığını neden gözler önüne sermemişlerdir? Ayrıca, 2050 yılına kadar bu bölgelerin net sıfır atık bölgesi olacağı bilgisini neden paylaşmamışlardır? Bunun yerine neden sadece Azerbaycan'ın petrol ve doğalgaz kaynaklarına odaklanmışlardır? Bu yaklaşım, Azerbaycan'ın enerji kaynakları hakkında derinlemesine bir analiz yapma amacından ziyade, COP29'u karalamak ve etkinliğin Azerbaycan'da düzenlenmesini engellemek amacı taşımaktadır. Ancak, Azerbaycan Cumhurbaşkanı, Batı'nın medya aracılığıyla yürütülen kirli oyunları, somut olgulara dayanan açıklamalarıyla ortaya koymuş ve bunu çarpıcı bir şekilde dile getirmiştir. Dünyanın en büyük petrol ve doğalgaz üreticisi olan Azerbaycan'a kıyasla, 30 kat daha fazla petrol üreten ülkeler, yalan haberlerle Azerbaycan'ı petrol devleti olarak suçlamaktadır. Bu durum, Batı'nın Azerbaycan'ı suçlama çabalarını ve gerçeklerden sapmalarını gözler önüne sermektedir.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, konuya ilişkin olarak şunları ifade etmiştir (Prezident.az, 2024a):

Geçmişte, bazı Batılı siyasetçiler ve medya organları bizi petrol devleti olarak nitelendirseydi, bu durum bir dereceye kadar anlaşılabilir olurdu. Ancak bugün, hâlâ bize petrol devleti denmesi, açıkça haksızlıktır ve yalnızca siyasi kültür eksikliklerinin ve bilgi yetersizliğinin bir göstergesidir. Günümüzde Azerbaycan, dünya petrol üretiminin sadece %0,7'sini, dünya gaz üretiminin ise %0,9'unu gerçekleştiriyor. Buna karşın, Azerbaycan'dan 30 kat daha fazla petrol üreten bir ülkenin yalan haber medyası, bizi petrol devleti olarak nitelendirmektedir.

Rakamlarla ifade etmek gerekirse, Azerbaycan'ın küresel gaz emisyonlarındaki payı yalnızca %0,1 seviyesindedir. Ancak, medya organları aracılığıyla Azerbaycan'a bir petrol ülkesi olarak atıfta bulunularak, COP29'u düzenleme hakkının bulunmadığına dair yapılan iddialara karşılık, Amerika Birleşik Devletleri'nin küresel emisyonlardaki payı ne kadar olmalıdır? Amerika Birleşik Devletleri, yıllık 86 milyon ton emisyonla dünya çapında en yüksek emisyonu sahip ülkedir. Bu da ülkeyi küresel ölçekte birinci sıraya yerleştirmektedir. Başka bir örnekle açıklamak gerekirse, Amerika Birleşik Devletleri'nin karbon emisyonları, dünya genelindeki toplam emisyonların %14,4'üne denk gelirken, Avrupa Birliği'nin bu oranı ise %4,9'dur. Ayrıca, COP29'a katılmayan Norveç'in petrol ve gaz sanayisinin ülke gayri safi yurtiçi hasılasındaki payı %20'nin üzerinde, ihracatındaki payı ise yaklaşık %50 seviyesindedir. Bunun yanı sıra, Norveç birkaç yıl önce Barents Denizi'nde yeni 125 saha açarak sondaj faaliyetlerine başlamıştır. Çevreci aktivistlerin, Norveç'teki balina avlarıyla ilgili bilgi sahibi olmaları da büyük olasılıktır.

Batı'nın Sahte Haber Medyası

COP29'un arka planında Azerbaycan'ı suçlama yarışına giren Batılı medya or-

ganları, sözde bağımsız sivil toplum kuruluşları ve bazı politikacılar, öncelikle kendi durumlarını gözden geçirmelidirler. Petrol ve doğalgaz kaynaklarına gelince, günümüzde bu doğal kaynaklardan elde edilen gelirin büyük bir kısmı, Batı'nın desteğiyle Karabağ'ı işgal eden, 30 yıl boyunca yer üstü ve yer altı kaynaklarını tahrip eden, Batılı şirketlerin de dahil olduğu Ermeni vandallığı ve terörizmini ortadan kaldırmaya yönelik faaliyetlere harcanmaktadır. Bu sürecin finansal boyutlarına bakıldığında, sadece 2024 yılı için ayrılan miktarın 4,8 milyar Azerbaycan manatı'na ulaşması beklenmektedir. Ayrıca, 2025 yılında bu miktarın 4 milyar Azerbaycan manatı daha artarak devam etmesi öngörülmektedir.

2024 yılı itibarıyla bu rakamın 4 milyar 800 milyon manattan fazla olduğu, 2025 yılı içinse bu miktarın daha da artarak 4 milyar manata ulaşması öngörülmektedir. Bugün petrol ve doğalgazdan elde edilen gelirler, halkın sosyal refahının artırılmasına, işsizliğin azaltılmasına ve devletin ekonomik ve askeri gücünün daha da güçlendirilmesine harcanmaktadır. Tüm bu süreç Azerbaycan tarafından tek başına yürütülmektedir. Diğer yandan, bazı ülkeler, örneğin Ermenistan'ın ekonomisini güçlendirmeyi, askeri kapasitesini artırmayı ve siyasal ile ideolojik boyutunu geliştirerek sürekli destek sağlamayı hedeflemektedirler. Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, USAID ve Avrupa Barış Vakfı gibi kurumlar, Ermeni yanlısı ajandaları desteklemek amacıyla milyarlarca dolar harcamaktadır. Ancak, bu durum Ermenistan'ın bizden daha akıllı olduğu anlamına gelmemektedir. Azerbaycan olarak biz, dilenciliği ne devlet ne de ülke düzeyinde kabul etmiyoruz. Allah'ın bize verdiği nimetlere şükrediyor, ekmeğimizi kendimiz kazanıyor, suyumuzu kendimiz içiyoruz. Bu anlamda, petrol de Allah'ın bize sunduğu bir nimettir (Memmedov, 2024).

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in ifadelerine göre (Prezident.az, 2024a):

Bu, Allah'ın bir hediyesidir. Her doğal kaynak-petrol, gaz, rüzgar, güneş, altın, gümüş ve bakır- bunların tümü doğal kaynaklardır. Ülkeler, bu kaynaklara sahip oldukları ve talep gördüğü için bu kaynakları piyasaya sürdüklerinden dolayı suçlanmamalıdır. İnsanların bu kaynaklara ihtiyacı vardır. Özetle mesajım şudur: Elbette, COP29 Başkanı olarak yeşil dönüşümün güçlü bir savunucusu olacağız ve bunu uyguluyoruz, ancak aynı zamanda gerçekçi de olmalıyız.

Ayrıca, bu doğal kaynaklardan sadece Azerbaycan mı faydalanıyor? Batılı ülkeler ne durumdadır? Örneğin, fosil yakıt üretiminin artırılması talebi kim tarafından yapılmıştır? Cevap, oldukça açıktır. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, 18 Temmuz 2022'de Bakü'ye gerçekleştirdiği ziyarette, Azerbaycan'dan ne istemiştir?

Ursula von der Leyen şu açıklamayı yapmıştır (Prezident.az, 2024b):

Azerbaycan'dan, Avrupa Birliği'ne verilecek gaz miktarını iki katına çıkarmayı talep ediyoruz. Bu memorandum ile Güney Gaz Koridoru'nu genişletmeyi taahhüt ediyoruz. Bu, yılda 8 milyar metreküp gaz taşıyan, Avrupa Birliği için zaten çok önemli bir tedarik güzergahıdır. Önümüzdeki birkaç yıl içinde iletim kapasitesini 20 milyar metreküpe çıkaracağız. Gelecek yıl ise 12 milyar metreküpe ulaşmayı hedefliyoruz;

böylece Rusya'dan gelen gaz arzını azaltacak ve Avrupa'nın arz güvenliğine önemli bir katkı sağlayacağız.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Batı'nın taleplerini dikkate alarak TANAP ve TAP projelerinin genişletilmesi yönünde gerekli adımları atmıştır. Bu çerçevede enerji iletim kapasitesinin artırılması ve altyapı hatlarının çeşitlendirilmesi amacıyla çalışmalar yürütülmüştür. Ancak, mevcut durumda ne olup bittiğine bakıldığında, Fransa, zaman zaman Azerbaycan'dan gaz almadığımız yönünde mesajlar vererek, Avrupa Birliği ile Bakü arasındaki ilişkilerin zayıflamasına katkı sağlamaya çalışmaktadır. Diğer taraftan, Azerbaycan'ın Rus gazını Batı'ya sattığı gibi asılsız iddialar gündeme getirilmektedir. Ayrıca, ülkemizin Batı'ya daha fazla enerji iletmek için gerekli altyapıyı oluşturabilmesi adına talep ettiği mali desteğin reddedildiği görülmektedir. Bu gelişmelerin arkasında ne olduğunu anlamak oldukça önemlidir.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in konuşmasında şu ifadeler yer almaktadır (Prezident.az, 2024a):

Azerbaycan gazına erişim sağlayan on ülkenin sekizi Avrupa'da bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu ise 2027 yılına kadar doğalgaz arzımızı iki katına çıkarmamızı talep etmiştir. Bu durum, iki yıl önce Avrupa Komisyonu Başkanı ile benim tarafımdan Bakü'de imzalanan ortak bildiride de belirtilmiştir. Ne yazık ki, çifte standartlar, diğer ülkelere ders verme alışkanlığı ve siyasi ikiyüzlülük, bazı Batı ülkelerindeki pek çok politikacının, devlet kontrolündeki Sivil Toplum Kuruluşlarının ve sahte haber medyasının çalışma biçimi haline gelmiştir.

Batı, bugün Azerbaycan'a karşı, liderlerinin sorumsuz ve sıklıkla değişen kararları, medya kaynaklarının yaydığı yanıltıcı bilgiler ve yanlış ideolojilerle kendini küçük düşürmektedir. Bu durum yalnızca Azerbaycan'da değil, uluslararası düzeyde de Batı'yı zor durumda bırakan başlıca figürlerden biri Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'dur. Bunu, Macron'un COP29 öncesinde neredeyse tüm Avrupa liderlerini arayarak etkinliğin boykot edilmesi çağrısında bulunmasından açıkça görmekteyiz. Bazı liderler ise Fransa ile olan ilişkilerinin bozulması korkusuyla COP29'a katılmaktan kaçınmıştır. Örneğin, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen de etkinliğe katılmayanlar arasındadır. Bu ülkeler, aslında Azerbaycan'a değil, Birleşmiş Milletler'e saygısızlık yapmışlardır. Çünkü COP etkinliği Azerbaycan'a ait değil, Birleşmiş Milletler'in bir organizasyonudur. COP29'u boykot etmeye çalışan ülkeler, dolayısıyla BM bayrağı altında gerçekleştirilen iklim finansmanı sürecine katılmayı da reddetmişlerdir. Bu listeye başta Fransa, Almanya, Norveç, Hollanda ve Ermenistan gibi ülkeler dâhildir. Bu noktada, bu ülkelerdeki ve onların dışarıdaki destekçilerinin, özellikle de içeride ve dışarıda bu ülkelerin çıkarlarını savunarak maşalık yapanlara şunu belirtmek isteriz: Gözünüz aydın, COP29 başarıyla gerçekleşti ve bu etkinlik en yüksek düzeyde düzenlendi.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in ifadesine göre (Prezident.az, 2024a):

Son mesajım, yaklaşık bir yıldır COP29'un Bakü'de düzenlenmesini boykot etmeye çalışan çevrelere yöneliktir. Bu çevreler, etkinliği boykot etmek amacıyla ellerin-

deki tüm imkânları kullanarak bir kampanya başlatmışlardır. Ancak onlara kötü bir haberimiz var: 196 ülkeden 72.000 kayıtlı katılımcımız bulunuyor. Bu katılımcılar arasında 80 cumhurbaşkanı, başkan yardımcısı ve başbakan da yer alıyor. Dünyanın dört bir yanından insanlar Bakü'de toplandı ve biz de tüm dünyaya diyoruz ki: Azerbaycan'a hoş geldiniz!

Böylelikle, Azerbaycan, tüm dünyayı Bakü'de toplayarak COP tarihine altın harflerle kazınacak bir zirve düzenlemeyi başarmıştır. Azerbaycan, bir kez daha Bakü'de toplanan uluslararası topluma siyasi, ekonomik ve sosyal kalkınma modelini sunmuştur. Yeşil dünya adına attığı ve atacağı adımları, yeşil enerji potansiyelini dikkate sunarak, ekoloji, çevre ve atmosferin korunması konusundaki tutarlı politikalarını ve kararlı duruşunu açık bir şekilde tüm dünyaya anlatmıştır. Bu uluslararası etkinlik, Azerbaycan için, Ermenistan'ın işgal ettiği topraklarda yarattığı ekolojik felaketi tüm dünyaya gösterme, büyük bir alanın mayınlardan temizlenmesi sürecinin zaman ve teknik imkanlar gerektirdiğine dair COP tribününden dünya ülkelerine mesaj verme açısından önemli bir fırsat sunmuştur. Ayrıca, Azerbaycan'ın işgalden kurtardığı Karabağ ve Doğu Zengezur'un ekonomik potansiyeli, yenilenebilir enerji kaynaklarıyla zenginliği, bu alanda gerçekleştirilen projeler ve geleceğe yönelik planlanan çalışmaların güvenli bir dünya için katkı sağlayacağı da bu etkinlik aracılığıyla teşvik edilmiştir.

COP29 Çerçevesinde Bakü Platformunun Belirlediği Hedefler

Bakü platformunun hedefleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Küresel sıcaklık artışının 2,5 santigrat derecenin üzerine çıkmasına izin verilmemesi;
- Yenilenebilir enerjiye hızlı bir geçişin sağlanması;
- Küresel emisyonların en aza indirilmesi;
- 2030 yılına kadar küresel emisyonlarda %43 oranında bir azalma hedeflenmesi ve etkin bir karbon piyasasının oluşturulmasının desteklenmesi;
- 2025 yılına kadar uyum ihtiyaçları için en az 40 milyar dolar toplamak.

Dünya, COP29'dan bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik somut adımlar atılmasını ve uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesini beklemektedir.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, küresel ihtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda enerji verimliliğinin iki katına çıkarılması ve çölleşmenin önlenmesinin büyük önem taşıdığını vurgulamıştır. Ayrıca, küresel hidrokarbon kaynaklarının %30 oranında azaltılmasının gerektiğini ifade etmiştir. Guterres, ülke içindeki enerji dönüşümünün, sürdürülebilir iklim hedefleri ve iklim değişikliği önlemleriyle uyumlu olması gerektiğini, bu uyumun sağlanabilmesi için gerekli yatırımların teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu süreçlerin, ortak ve paylaşılan sorumluluk temeli üzerine, yerel koşullar dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gerektiğini de sözlerine eklemiştir. Ancak, her ülkenin kendi sorumluluğunu yerine getirmesi gerektiğinin altını çizen Guterres, özellikle

le G20 ülkelerinin bu konuda öncülük etmesi gerektiğini ifade etmiştir. G20 ülkelerinin, emisyon salınımı açısından en büyük sorumluluğa sahip olduğunu vurgulamıştır (Azerbaycan Gazetesi, 2024).

Kuala Lumpur Belediye Başkanı ve Birleşmiş Milletler Habitat Eski İcra Direktörü Maimunah Mohd Sharif, katıldığı etkinlikte iklim değişikliğinin tehditlerinin son derece somut ve gerçek olduğuna dikkat çekmiştir. Sharif, Kuala Lumpur'un da tıpkı diğer birçok şehir gibi uzun süreli sıcak hava dalgaları ve büyük kasırgalar gibi çeşitli doğal afetlerle karşı karşıya kaldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda, şehirlerin bu tür sorunlarla başa çıkabilmesi için yeşil alanların oluşturulmasına yönelik sürekli ve sürdürülebilir yatırımlar yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, karbon emisyonlarının azaltılmasına yönelik somut çabaların da önemine işaret etmiştir. Başkan, şehir merkezlerinin biyoçeşitlilik açısından zengin alanlara dönüştürülmesini ve doğa temelli çözümlerle aşırı iklim olaylarının etkilerinin azaltılmasını amaçladıklarını açıklamıştır. Bu doğrultuda, şehirlerin biyolojik çeşitliliği artırmaya yönelik katkılar sunarak, hem çevresel sürdürülebilirliği sağlamak hem de iklim değişikliğine karşı dirençli yapılar oluşturmak gerektiğini vurgulamıştır (Prezident.az, 2024a).

COP29, ilk gününden itibaren somut bir eylem planı ortaya koymuş ve dünya genelindeki aktörlerden, bu planın uygulanmasına yönelik somut adımlar atmalarını talep etmiştir. Evrenin korunması ve çevresel sorunların ortadan kaldırılması amacıyla düzenlenen COP29 Liderler Zirvesi'nin en dikkat çekici ve hassas anlarından biri, NASA astronotları Sunita Williams ve Nick Hague'in Uluslararası Uzay İstasyonu'ndan gerçekleştirdiği özel video konuşması olmuştur.

Nick Hague, konuşmasında şu ifadelerde bulunmuştur: "Dünya gezegenine uzaydan baktığımızda, birbirimize gerçek anlamda bağlı olduğumuzu gözlemliyoruz. Kasırgalar, eriyen buzullar ve hatta yangınlar gibi olaylara baktığımızda, gezegenimizin her saniye değiştiğini görmekteyiz. Bu istasyondan gözlemlediğimiz kadarıyla, ortaklarımız ve NASA personelimiz, mesajımızı dünyayla etkili bir şekilde paylaşmaya hazırdır".

Sunita Williams ise şunları söylemiştir: "Misyonumuz, uzaydan Dünya'ya deniz seviyeleri, gaz emisyonları, artan sıcaklıklar, çölleşme ve aynı zamanda flora ve fauna üzerindeki olumsuz etkiler hakkında bilgi iletme. Bizler, uluslararası bir ekip olarak, gezegenimizin güzelliğini ve güvenliğini korumaya yönelik çabalarından dolayı Azerbaycan'a ve COP29'a katılan tüm taraflara teşekkür ediyoruz" (APA.az, 2024).

Küresel iklim tehditleriyle etkin bir şekilde mücadele etmek için zaman daralmaktadır. Bu bağlamda, her devletin iklim değişikliğiyle mücadeleye kaynak ayırma konusunda sorumlu ve proaktif bir yaklaşım benimsemesi büyük önem taşımaktadır. Küresel çevre sorunlarıyla mücadele etmek adına somut ve pratik adımlar atılması gerekmektedir. Azerbaycan özelinde ise, üç önemli gelişme öne çıkmaktadır:

1. Azerbaycan, Aralık 2023'te COP29 konferansına ev sahipliği yapma hakkını kazanmış ve bu, ülkenin iklim değişikliği konusundaki uluslararası taahhütlerini güçlendirdiğini göstermektedir.

2. Resmî Bakü, iklim finansmanı konusunda küresel dayanışmayı teşvik eden bir çağrıda bulunmuş ve ülkeler arası iş birliğinin artırılmasına yönelik önemli bir adım atmıştır.

3. Azerbaycan'ın önerisiyle, iklim sorunlarına yönelik 14 girişim gündeme alınmış ve bu, ülkenin insanlığı ilgilendiren çevresel tehditlere karşı samimi ve etkili adımlar atma arzusunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bu gelişmeler, Azerbaycan'ın küresel iklim mücadelesinde aktif bir rol üstlenme isteğini ve uluslararası işbirliğini güçlendirme hedefini teyit etmektedir.

Azerbaycan Cumhuriyeti, COP29 etkinliğini tamamlayarak önemli bir uluslararası projeye imza atmıştır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın da ifade ettiği gibi, COP29, iklim diplomasisinde bir dönüm noktası olmuş ve Bakü'deki konferans, tarihindeki en görkemli COP etkinliklerinden biri olarak kaydedilmiştir. Bu bağlamda, Azerbaycan'da düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın 29. oturumu, oldukça kapsamlı ve dikkat çekici anlarla hafızalarda yer edinmiştir. Azerbaycan'ın, insanlığın sağlıklı ve barışçıl bir geleceğe ulaşabilmesi için gösterdiği çaba, bir kez daha dünya tarafından takdir edilmiştir. Ayrıca, Azerbaycan'a destek olmak ve birlikte işbirliği yapmak isteyen birçok ülkenin varlığı, bu ülkedeki uluslararası işbirliği arzusunu pekiştirmektedir (Yakubkızı, 2024).

COP29, Azerbaycan'ın bölgesel süreçleri küresel siyasetle entegre etme ve dünya genelindeki benzersiz yerini daha da güçlendirme yeteneğini bir kez daha kanıtlamıştır. Azerbaycan, bu etkinlik aracılığıyla, çeşitli ülkelerin COP gibi büyük organizasyonları düzenleyebileceğini göstermiş, ancak asıl görevin bu güveni haklı çıkararak etkin bir şekilde sonuçlar elde etmek olduğunu vurgulamıştır. Azerbaycan'ın COP29'a ev sahipliği yapması, yalnızca organizasyonel becerilerini sergilemekle kalmamış, aynı zamanda küresel sorunların çözümüne yönelik sorumlu bir yaklaşım sergileyerek ülkenin uluslararası prestijini de artırmıştır (Bayramova, 2024).

Sonuç

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi katılımcılarının temel amacı, insanlık yararına çabaları birleştirerek, eşitsizlikler ve karşılıklı yanlış anlamalar gibi engelleri aşarak bu alanda mümkün olan katkıları sağlamaktır. Azerbaycan, dünyada yaşanan iklim değişikliği süreçlerine duyarlı bir ülke olarak, küresel çevre sorunlarına yalnızca sözlü çağrılarla değil, pratik ve etkili yaklaşımlarla katkıda bulunmaktadır. Azerbaycan'ın 2030 yılına kadar sosyo-ekonomik kalkınma için belirlediği beş ulusal öncelikten birinin "Temiz çevre ve yeşil büyümeye sahip bir ülke" olması, bu ülkenin çevreye verdiği önemin bir yansımasıdır (Mustafa, 2024).

Azerbaycan, zorlu jeopolitik koşullara ve Batılı ülkelerin sürekli baskılarına rağmen, iklim değişikliğiyle mücadeleyle yönelik küresel çabalara somut bir katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ülkenin, temiz teknolojileri uygulamaya koyması ve yenilenebilir enerji kaynaklarını geliştirmesi, uluslararası iklim anlaşmalarına olan bağlılığının açık bir göstergesidir. Azerbaycan, küresel çevre sorunlarıyla daha etkin bir şekilde mücadele edebilmek için, bu önemli sürecin siyasallaştırılmasını engelleyecek yapıcı çözümler ve diyalog önerileri sunmaya hazır gözükmektedir. Bakü'de düzenlenen COP29, aynı zamanda Türk dünyasının birliğine ve dayanışmasına tanıklık etmiştir. Etkinlik, Türk devletlerinin aktif katılımı, devlet başkanlarının görüşmeleri ve önemli belgelerin imzalanmasıyla tarihe geçmiştir (Abdullayeva, 2024).

COP29'un hedefleri, Azerbaycan'ın bu etkinliğe ev sahipliği yapma kararını pekiştiren etkenlerin yanı sıra, etkinliğin Azerbaycan için sunduğu fırsatları da ortaya koymaktadır. COP29, aynı zamanda Azerbaycan'a yeni yatırımlar çekilmesi anlamına gelmektedir. Ülkenin petrol ve gaz sektöründeki geniş deneyimi, yeşil enerjiye geçiş sürecinde büyük önem taşımaktadır. Yeni işbirliği formatlarının oluşturulması, Azerbaycan'a ekonomik ve siyasi kazanımlar sağlayacak; ayrıca ülkenin uluslararası işbirliği, barış ve birliği teşvik etme çabalarını pekiştirecektir.

COP29 sürecinde Azerbaycan, küresel gündemle uyumlu bir şekilde, dünyanın merkezi haline gelmiştir. Etkinlikten beklentiler çok yönlüdür. Azerbaycan'ın uluslararası arenadaki güçlü konumu, istikrarlı ve güvenli bir ülke olarak etkinliklere ev sahipliği yapma yeteneği, her dönemin zorluklarına yüksek düzeyde yanıt verebilme kapasitesi ve karşılıklı güven ortamını koruyarak yeni dostlar ve ortaklar edinme çabaları, bu etkinliğin başarısını sağlamlaştırmıştır. Azerbaycan, kendi yeteneklerine güvenen ve bu güveni uluslararası düzeyde pekiştiren bir ülkedir. Yapılan her büyük çaplı etkinlik, bu güvenin ve başarıya olan inancın bir kanıtıdır. COP29'a ev sahipliği yaparak yazdığı başarı hikayesi, Azerbaycan'ın tarihindeki önemli bir sayfa olarak hatırlanacaktır (Rahimzade, 2024).

Kaynakça

APA.az, (2024, 12 Kasım). COP29 liderler zirvesinin açılış töreni yapıldı. *Apa.az*. 1 Ocak 2025 tarihinde <https://apa.az/cop29/cop29-un-liderler-sammitinin-acilis-merasimi-kecirilib-yenilenib-6-fotolent-875716> adresinden erişilmiştir.

Abdullayeva, Ü. (2024, 15 Kasım). Dünya Bakü'de toplandı. *İkisahil.az*. 28 Kasım 2024 tarihinde <https://ikisahil.az/post/556326-dunya-bakiya-toplashib> adresinden erişilmiştir.

Azerbaycan qəzetisi. (2024, 13 Kasım). Dünya Bakü'de birleşiyor. *Azərbaycan*. 27 Aralık 2024 tarihinde https://www.azerbaijan-news.az/storage/documents/pdf/1-20pdf_1731457116.pdf adresinden erişilmiştir.

Bayramova, Y. (2024, 30 Kasım). Uluslararası arenada Azerbaycan... Ülkemiz

COP29'u küresel iş birliği platformuna dönüştürdü!, *Yeni Azərbaycan*. 28 Aralık 2024 tarihinde https://www.elibrary.az/docs/qazet/qzt2024_7961.pdf adresinden erişilmiştir.

AZTV. (2024, 17 Kasım). *Bakın, Ermeni yanlısı milletvekili Bakü'de ne yaptı: Heyecanlı Peloni'nin sıkıntılı anları*. [Video]. 22 Kasım 2024 <https://www.youtube.com/live/OFLWHvOV-9w?si=tW8pRR-btchMAG1h> adresinden erişilmiştir.

Medeniyyet.az. (2024, 15 Kasım). Dünya Bakü'de toplandı ve biz tüm dünyaya sesleniyoruz. *Medeniyyet.az*. 20 Aralık 2024 tarihinde <https://www.medeniyyet.az/page/news/76759/Dunya-Bakiya-toplasib-ve-biz-butun-dunyaya-xitab-edirik.html> adresinden erişilmiştir.

Mustafa, K. (2024, 14 Kasım). Dünya Bakü'de toplandı, *Respublika.news.az*. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://www.respublika-news.az/az/news/1731573906-dunya-bakiya-toplasib> adresinden erişilmiştir.

Prezident.az. (2024a, 12 Kasım). COP29 Liderler Zirvesi'nin açılış töreni Bakü'de düzenlendi. *Prezident.az*. 19 Aralık 2024 tarihinde <https://president.az/az/articles/view/67281> adresinden erişilmiştir.

———(2022b, 18 Temmuz). İlham Aliyev ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen'in basın açıklamaları. *Prezident.az*. 30 Kasım 2024 tarihinde <https://president.az/az/articles/view/56810> adresinden erişilmiştir.

Rahimzade, V. (2024, 13 Kasım). Dünyanın Bakü'de toplanması, ülkemizin istikrar sağlayıcı bir aktör olarak giderek artan rolünü vurguluyor. *AZƏRTAC.az*. 28 Kasım 2024 tarihinde https://azertag.az/xeber/dunyanin_bakiya_toplasmasi_olkemizin_sabitlesdirici_aktor_kimi_artan_roluna_isiq_salir_serh-3279020 adresinden erişilmiştir.

Yakubkızı, R. (2024, 3 Aralık). COP28'de çözülemeyen birçok sorunun COP29'da başarıyla çözüldüğünü söyledi. *Respublika*. 25 Aralık 2024 tarihinde https://www.elibrary.az/docs/qazet/qzt2024_7982.pdf adresinden erişilmiştir.

Çıkar çatışması: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Oranı: A. Zeynalova (%50), U. Orujov (%50)

Conflict of interest: There are no conflicts of interest to declare.

Financial support: No funding was received for this study.

Author contribution rate: A. Zeynalova (50%), U. Orujov (50%)